

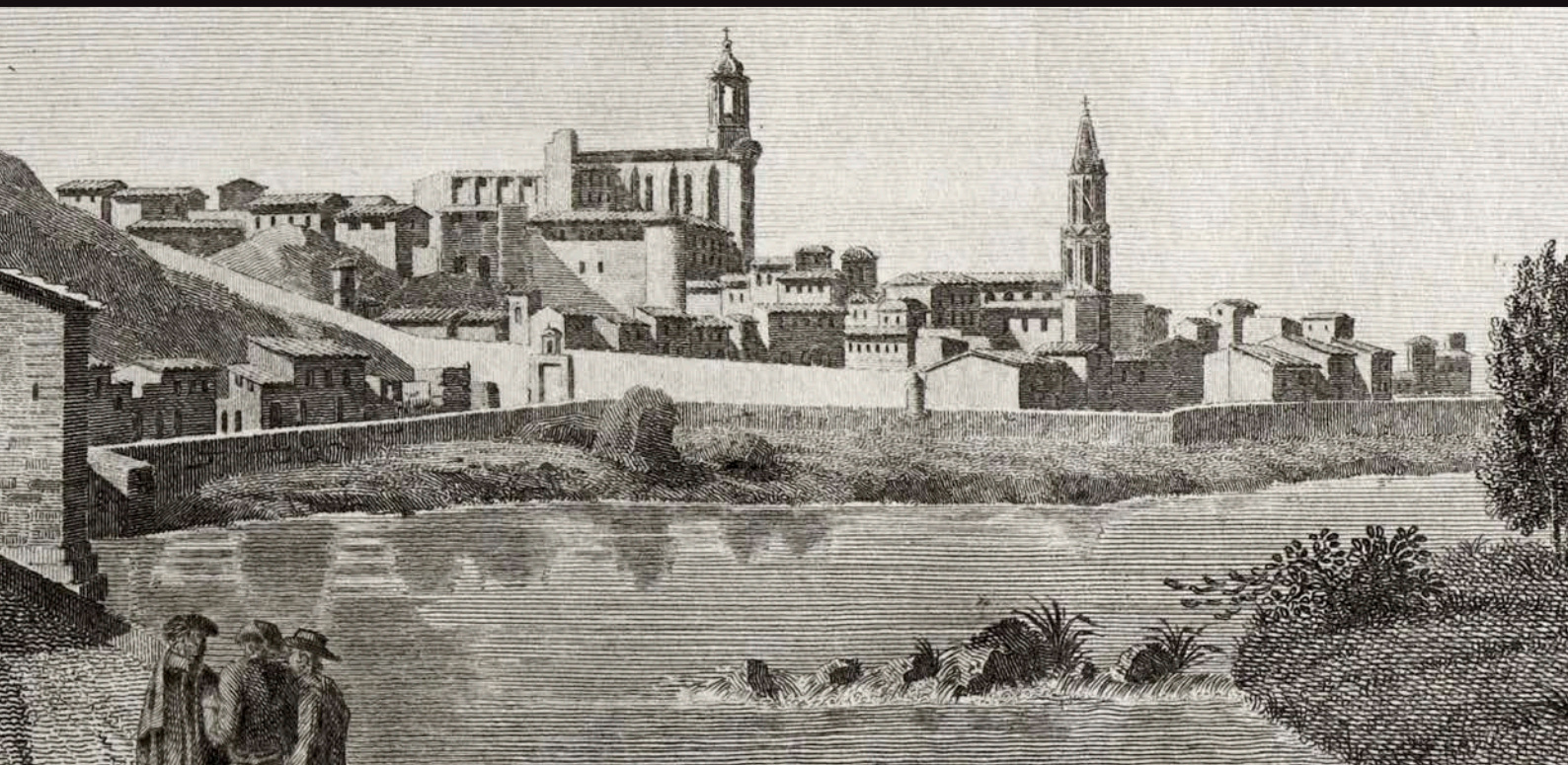
Museu d'Art de Girona. 2017

12 | 12

mesos | obres

md'A Museu d'Art de Girona

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

CATÀLEG

Edició i producció

Museu d'Art de Girona
(Agència Catalana de Patrimoni Cultural)

Direcció

Carme Clusellas i Pagès

Coordinació

Antoni Monturiol i Sanés
Irene Forts i Plana

Autors dels textos

Júlia Semproniana Carreras i Tort
Lídia Chalaux i de la Riva
Rosa Creixell i Cabeza
Neus Crous i Costa
Antoni Cruanyes i Bornay
Joan Domenge i Mesquida
Victoria Durá i Ojea
Isabel Fabregat i Marín
Laura Lleonart i Murcia
Antoni Monturiol i Sanés
Inés Padrosa i Gorgot
Hèctor Pérez i Varela
Josep Narcís Pujol i Vila
Magda Pujolàs i Xarles
Francesc Ruiz i Quesada
Carlos Sánchez i García
Alba Varenna
Pep Vila i Medinyà
Joan Yegüas i Gassó

Disseny gràfic i maquetació

La Fonda Gràfica

Impressió

Palahí Arts Gràfiques S.L.

Assessorament lingüístic i traduccions

Anna Asperó

Autors de les fotografies

Rafel Bosch
Ajuntament de Girona. CRDI
Arxiu Fotogràfic de Barcelona

Dipòsit legal

GI 296-2018

12 MESOS 12 OBRES. MUSEU D'ART DE GIRONA, 2017.

ISBN: 978-84-393-9670-3

L'ús dels continguts d'aquesta obra està subjecte a una llicència de Reconeixement – No Comercial – Sense Obra Derivada (by-nc-nd) de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre i quan no sigui per a usos lucratiu i no es modifiqui el contingut de l'obra. Per veure una còpia de la llicència, visiteu :
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Imatge de la coberta: Detall *Vista de Girona*, 1806. Jean François Ligier / Gravador: François Nicholas Barthélemy Dequevauviller. Museu d'Art de Girona. Núm.reg. 251.834. Fons d'Art Diputació Girona. Fotografia: Rafel Bosch.

MUSEU D'ART DE GIRONA

Direcció

Carme Clusellas

Equip tècnic

Aurèlia Carbonell, Irene Forts, Carme Martinell,
Antoni Monturiol

Administració

Adriana Cle, Dorí Mesa, Mar Ribot

Manteniment

Ignasi Arévalo, Gabriel Rodríguez, Jaume Soler

Servei d'atenció al públic

Trinitat Carcelén, Sara Escaño, Leticia Garcia,
Pilar Ramírez, Pere Romans

Col·laboracions

Elena Boix, Àngels Miralles, Clara Saperas,
Montse Vinardell

Museu d'Art de Girona

Pujada de la Catedral, 12

17004 Girona

Tel. (+34) 972 20 38 34

www.museuart.com

Museu d'Art de Girona. 2017

12 | **12**
mesos | obres

md'A Museu d'Art
de Girona

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

 Diputació
de Girona

ÍNDEX

Presentació	11
CARME CLUSELLAS I PAGÈS	
Gener	12
<i>Creu de terme gòtica d'Amer</i> (fragment) Text: JOSEP NARCÍS PUJOL I VILA / ANTONI CRUANYES I BORNAY	
Febrer	16
<i>Tríptic dels Sants Metges de Canet d'Adri</i> Text: PEP VILA I MEDINYÀ	
Març	20
<i>Cap de jove.</i> Joan Brull i Vinyoles Text: ISABEL FABREGAT I MARÍN	
Abril	24
Bruixa Text: GREMI DE L'ART (JÚLIA SEMPRONIANA CARRERAS I TORT, LÍDIA CHALAUX I DE LA RIVA, LAURA LLEONART I MURCIA, HÈCTOR PÉREZ I VARELA, CARLOS SÁNCHEZ I GARCÍA)	
Maig	28
<i>Animal fantàstic, Retaule de Sant Feliu.</i> Pedro Robredo Text: FRANCESC RUIZ I QUESADA / JOAN YEGÜAS I GASSÓ	
Juny	32
<i>L'ermita penjada al cel i, a sota, aquest mar nostre.</i> Josep Albertí Corominas Text: NEUS CROUS I COSTA	
Juliol	36
<i>Corona de la Mare de Déu de Castelló d'Empúries, dita del conestable.</i> Pere Àngel (argenter documentat a Girona entre 1428-1475) Text: JOAN DOMENGE I MESQUIDA	
Agost	40
<i>Vista de Girona.</i> Jean François Ligier / Gravador: François Nicholas Barthélemy Dequevauviller Text: INÉS PADROSA I GORGOT	
Setembre	44
<i>Un carrer.</i> Francesc Torrecassana i Sellarés Text: VICTORIA DURÁ I OJEA	
Octubre	48
<i>Visiteu el Museu de Galligants de Girona.</i> Lluís Busquets i Mollera Text: ANTONI MONTURIOL I SANÉS / MAGDA PUJOLÀS I XARLES	
Novembre	52
<i>Escriptori.</i> Lluís Busquets i Mollera Text: ROSA CREIXELL I CABEZA	
Desembre	56
<i>Alabàstron Etruscocorinti</i> Text: ALBA VARENNA	

Creu de terme gòtica d'Amer (fragment)

Principis del s. xv

Pedra Calcària

73 x 63 x 22 cm

Museu d'Art de Girona. Núm. reg. MDG 1633

Fons Bisbat de Girona

La creu de terme d'Amer és un dels exemples més bonics d'escultura pública gòtica conservada a la diòcesi de Girona. La podem datar de principis del segle xv per la seva manufactura relacionada amb el gòtic flamíger, un corrent provinent de Flandes que es caracteritza pels ornaments amb motius vegetals i florals, i que dota els cossos d'un cert realisme i expressivitat.

La primera notícia històrica la tenim a través d'un plànol de la vila del segle xvii, on s'especifica que era a la confluència de l'antiga carretera de Girona amb el camí que anava a Sant Climent d'Amer i, per tant, exercia clarament de creu de terme de la vila. Els posteriors canvis d'ubicació fan que perdi aquest ús indicatiu, però conserva la funció espiritual de guiar els fidels cap al bé amb les figures de Jesús al calvari i la Verge amb el Nen.

Història

La primera referència documental que trobem de la creu de terme d'Amer és en un plànol de la vila datat de la segona meitat del segle XVII. En aquest plànol es pot veure un dibuix de la creu, on figura també el fust i un capitell amb dos escuts: un és el d'armes de la ciutat de Barcelona i al costat l'altre, amb un arbre flanquejat per dues roques. Just a sobre el capitell i sota els braços de la creu es pot veure el mateix escut d'armes de Barcelona, però d'una mida més reduïda. La creu apareix situada a la confluència de l'antiga carretera de Girona amb el camí que va cap a Sant Climent d'Amer, a la sortida del poble, i molt a prop del Mas Palou, motiu pel qual la creu és citada a la llegenda amb el sobrenom de «creu de Palou».

En un altre plànol de la vila, aproximadament del segle XVIII, la veiem ubicada al mateix emplaçament. S'especifica a la llegenda que la creu de Palou és anomenada també «creu de l'abat», sobrenom atorgat pel mateix abat del monestir de Santa Maria. A més, hi trobem noves referències als escuts d'armes de la ciutat de Barcelona esculpits en tres parts.

Cap a l'últim quart del segle XIX i amb motiu de la construcció de la carretera nova que passa per la vila, la creu —força deteriorada pel pas del temps— es trasllada durant uns anys a les dependències de la rectoria de Mn. Miquel Misser, rector en aquells moments de Santa Maria. A instàncies del mateix rector, la creu es restaura i, entre 1882 i 1884, es col·loca al centre del cementiri de la vila que hi ha al darrere de l'església del monestir. En aquest sentit, es pot deduir que, molt probablement a causa del trasllat i d'aquests anys d'impàs, el capitell amb els escuts d'armes desapareix, ja que en una fotografia de la creu de 1919 el capitell ja no hi surt.

A començament de la dècada de 1930, quan es posa en marxa el nou cementiri d'Amer (emplaçat a la sortida del poble i més enllà de la confluència de camins on era ubicada originàriament la creu), es trasllada de nou i es col·loca just a l'entrada del cementiri acabat d'inaugurar. El 1936 la creu és parcialment destruïda a causa de la reacció anticlerical que l'esclat de la Guerra Civil provoca. El rector del monestir de Santa Maria d'aquesta època, Mn. Pere Xutglà, recull la creu fragmentada i la guarda durant un temps a la rectoria amb la intenció que un picapedrer la pugui reconstruir i restaurar. Durant la dècada de 1960 i encara sense la restauració prevista, la creu es duu al Bisbat de Girona i es diposita al Museu Diocesà.

Uns anys més tard, tot aprofitant la reforma urbanística de la plaça del monestir duta a terme per l'ajuntament de la vila, el Museu Diocesà encarrega una còpia de la creu amb la finalitat de ser col·locada a la plaça, concretament al capdamunt de la Rambla del Mones-

Joan Vidal i Ventosa. *Creu de terme d'Amer*, c. 1920. Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

tir. La creu hi roman fins ben bé a principis del segle XXI, moment en què es torna a traslladar per ubicar-la a l'emplaçament actual, on hi havia la font. La còpia actual és feta de resina, ja que l'anterior rèplica quedà malmesa per actes vandàlics. La creu original es troba, en l'actualitat, reconstruïda i exposada al Museu d'Art de Girona.

La creu

Aquesta creu, tallada en pedra calcària, presenta els trets formals característics de la majoria de creus de terme gòtiques conservades a la diòcesi. A l'anvers hi veiem la figura del Crist crucificat i, al revers, la imatge de la Mare de Déu amb el Nen suportada sobre una mènsula pentagonal. La figura del Crist està força malmesa i li falta la part inferior del cos, i a la Verge li manca el cap. Els braços de la creu estan profusament decorats amb fulles d'acant, i tots els laterals dels braços porten esculpides unes petites puntes decorades també amb motius vegetals. Originalment n'hi havia deu, quatre al braç horitzontal i sis al braç vertical, el qual en tenia dues a banda i banda a la part inferior. Actualment només se'n conserven cinc.

Per estil i formes, aquesta creu la podem emmarcar dins l'anomenat gòtic flamíger o florit. És el conegut com a últim període de l'art gòtic, que es desenvolupa a Europa cap a finals del segle XIV i principis del XV, i que es caracteritza per l'ornamentació i la decoració amb motius vegetals i florals, amb l'ús molt generalitzat de les fulles d'acant, en clara referència a l'art clàssic grec. Les figures hi són presentades amb un caràcter més naturalista, delicat i humanitzant, i amb una certa expressió dramàtica. A part de l'expressivitat dels cossos, també el treball escultòric d'altres elements com el vestuari és molt notori, com es pot apreciar al vestit de la Verge, tècnicament molt reeixit. El resultat artístic de tot el conjunt és d'una elevada qualitat, la qual cosa ens permet determinar que va ser esculpida per un picapedrer altament qualificat. En aquest sentit, és força versemblant que la creu d'Amer pugui ser datada de la primera meitat del segle XV.

Troblem en aquesta època, i dins el mateix Bisbat de Girona, altres exemples conservats de gòtic flamíger en creus de terme molt semblants estilísticament i formalment, com la creu procedent de Santa Maria de Fonteta (Forallac). Aquesta creu, que podem veure exposada també al Museu d'Art de Girona, presenta la mateixa estructura formal, estilística i decorativa que la d'Amer, tot i que el treball dels cossos no és tan remarcable. Veiem igualment algunes connexions estilístiques i decoratives a les creus de Bordils i Cassà de Pelràs (Corçà), totes dues del segle XVI, que són els únics exemples conservats a la diòcesi de creus adossades a les façanes d'esglésies i rectories. En un grau força diferent, les magnífiques creus de Castelló d'Empúries i Olot constitueixen dos dels més grans exemples de creus de terme gòtiques de la diòcesi de Girona pel que fa a l'aspecte artístic i formal.

Simbolisme

La creu com a símbol es remunta molt enllà a la història de la humanitat. A la tradició cristiana l'associem directament a la mort i la resurrecció de Jesucrist, però també podem dotar-la d'uns significats menys evidents: el braç vertical podria representar el cel i l'horitzontal, la terra; o també podria fer referència a Déu i a les persones, o a la vida i la mort.

Sigui com sigui, la creu ha servit al cristianisme per marcar fites, termes i direccions tot cristianitzant elements pagans, o simplement creant termes de bell nou als encreuaments dels camins. Cal tenir en compte que aquests indrets, ja des de molt antic, han estat considerats llocs sagrats. Són espais dotats d'una gran càrrega simbòlica i alhora s'han vist relacionats amb una gran quantitat de llegendes negatives: comerç amb dimonis i bruixes, ànimes en pena vagant per allà... Són, per tant, llocs on ens podem perdre, no només de manera

física agafant un camí que no pertoca, sinó també espiritualment, ja que hom pot prendre un camí equivocant a la vida i deixar de seguir el camí de Déu. Aquest és el motiu principal per cristianitzar aquests llocs de pas.

Així doncs, tenim dos significats prou clars pel que fa a les creus de terme. El primer vindria marcat pel caràcter funcional (assenyalar un encreuament de camins a la sortida o l'arribada d'un poble) i el segon per un caràcter més metafísic (protegir espiritualment els caminants que es dirigien al poble). Aquesta protecció espiritual era cercada a través de la figura de Jesús crucificat i la Verge i el Nen, ambdós personatges clarament identificats amb la victòria de la llum enfront de la foscor i les tenebres.

Cal tenir present que la por a transitar pels camins de nit va fer que molts viatgers busquessin la companyia de la creu, i és que hi havia la creença popular que els camins eren per als vius durant el dia, però de nit eren per als morts. Aquesta superstició té molt a veure amb la por de la mort i l'afany de la humanitat d'assegurar-se la protecció divina a través de mostres de veneració. La creu és, per tant, un element de protecció divina cap a les persones que la segueixen, tant físicament com espiritualment.

JOSEP NARCÍS PUJOL I VILA
ANTONI CRUANYES I BORNAY

www.museuart.com

12 mesos, 12 obres és una compilació dels comentaris d'obres seleccionades el 2017 que presenta, en format fitxa, el Museu d'Art de Girona amb el nom genèric d'*Un mes, una obra*. Cada mes, al llarg de l'any, es proposa a un autor l'estudi i el comentari d'una obra perquè en doni la seva visió particular. Tots els comentaris s'apleguen en aquest recull, que permet fer-ne una lectura més calmada i alhora descobrir la varietat d'obres i la diversitat de mirades que ofereixen les peces d'un museu.

ISBN 978-84-393-9670-3

9 788439 396703

